

торкаються прав і свобод людини. Разом з тим вважаємо, що виявлені нами у ході цього дослідження характерні принципи правотлумачної практики Європейського суду можуть і повинні використовуватись Конституційним Судом України у процесі тлумачення ним норм щодо прав і свобод людини.

Спираючись на узагальнення правотлумачної практики Європейського суду та низки правоположень, сформульованих у його рішеннях, нами встановлено, що процес тлумачення Конвенції та інших зазначених норм підпорядкований комплексній і взаємозалежній системі принципів, які є визначальними в інтерпретації цих норм, управляють (керують) цим процесом. Це принципи забезпечення ефективності, пропорційності, автономності, певної свободи національного угляду в процесі тлумачення Конвенції та інших юридичних норм щодо прав і свобод людини. Поняття зазначених принципів виведені нами зі змісту положень Конвенції та правоінтерпретаційної діяльності Європейського суду стосовно тлумачення ним юридичних норм з прав та основних свобод людини і, головню, стосуються тлумачення норм Конвенції, однак повною мірою можуть застосовуватись і при тлумаченні, що здійснюється Конституційним Судом України. Забезпеченню таких принципів підпорядкований будь-який спосіб чи вид тлумачення, зокрема тлумачення-з'ясування, спрямований на інтерпретацію Конвенції та інших норм щодо прав і свобод людини. Виявлені та сформульовані принципи інтерпретаційної діяльності найтісніше взаємодіють з оцінною групою способів тлумачення-з'ясування юридичних норм у галузі прав і свобод людини. Підпорядкованість правотлумачення цим принципам дає можливість забезпечувати безпомилкову та ефективну інтерпретацію юридичних норм. Разом з тим принципи інтерпретації зумовлюють і особливості застосовуваних способів тлумачення.

М. Халемін,
*ад'юнкт Національної академії
внутрішніх справ України, м. Київ*

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНИХ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ІДЕЙ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ ТА ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЦЧИНА

В умовах розбудови в Україні правової держави і реформи правової системи потребує змін та приведення у відповідність із загальноновизнаними принципами та стандартами вся побудова й зміст кримінального судочинства. Однак при цьому переході до якісно нового не треба відмовлятися від того найкращого, що вироблено наукою вітчизняного кримінально-процесуального права за попередні роки; це найкраще необхідно врахувати, щоб воно і надалі та ще з більшою ефективністю служило інтересам українського суспільства. До того ж на етапі кардинальної реформи кримінального процесу в нашій країні не варто повністю і безумовно копіювати законодавство інших держав, які прийнято вважати правовими (передусім мова йде про країни так званої "західної демократії" – США, Великобританія, ФРН тощо), тим більш, якщо концептуальні ідеї їх кримінального процесу неприйнятні в наших умовах.

Реформування кримінального процесу багато в чому залежить від концептуальної (керівної) ідеї, засвоєної законодавцем та реалізованої в правових нормах. Усвідомлення цієї концептуальної ідеї залежить від багатьох причин: розвиток правової думки в державі, національний правотворчий досвід, методологічні основи праворозуміння, національний менталітет тощо. Зовнішній вираз цієї концептуальної ідеї проявляється передусім у постановці загальної мети кримінально-процесуальної діяльності, якою в Україні є встановлення істини у кримінальній справі.

І хоч у ст. 2 КПК України не міститься самого терміну "істина", її зміст вказує на те, що встановлення істини у справі – безумовна вимога закону та загальна мета всієї кримінально-процесуальної діяльності та її центральної частини – процесу доказування. Мета встановлення істини у справі виявляється у постановці завдань кримінального судочинства, впливає з них. Справа не в тому, чи застосовує законодавець слово "істина" (хоча на нашу думку і ця обставина має певне, передусім організуюче, значення): головне полягає в сутності питання, а не в формі його вираження, тому що з позицій діалектики зміст є первинним, а форма – вторинною.

Мета кримінально-процесуальної діяльності – це, насамперед, встановлення фактичних обставин справи в повній і точній відповідності з дійсністю, тобто встановлення в справі істини. Причому встановленню підлягають не будь-які, а лише юридично значимі обставини.

Теорія пізнання (гносеологія) встановлює, що оточуюча дійсність є пізнаваною, не існує недоступних для людської свідомості, мислення речей та подій, немає нічого такого, що не може бути пізнаним. Людина, досліджуючи явища оточуючої дійсності, пізнає їх сутність. Причому знання, яке здобуває людина в процесі цього пізнання, об'єктивно відображують дійсність, вони є достовірними знаннями. Приведені принципи гносеологічні положення про можливість пізнання оточуючої дійсності відносяться до всіх сфер пізнавальної діяльності людини, а отже, і до встановлення органами розслідування і судом фактів і обставин конкретної кримінальної справи. Якщо у світі немає непізнаваних речей та подій, якщо людському мисленню доступна об'єктивна істина, то, виходить, вона доступна особі, яка провадить дізнання, слідчому, прокурору і суду.

Це, однак, зовсім не означає, що людина завжди пізнає істину, що все, що людина вважає істинним, є насправді істиною. Людина здатна пізнати істину, але може і помилятися: визнати за істину те, що істиною не є. Істина доступна для суду, прокурора, слідчого та особи, яка провадить дізнання, але вони іноді помиляються. Шлях до встановлення істини важкий, але ці труднощі є перелонами практичного характеру. Вони залежать, насамперед, від можливості в кожному окремому випадку з належною всебічністю, повнотою і об'єктивністю досліджувати фактичні обставини справи, зібрати докази, за допомогою яких можна встановити з повною достовірністю ті факти, що складають предмет доказування у кримінальній справі.

Тому з повною підставою можна стверджувати, що сумнівний, юридично грамотний суб'єкт доказування, який володіє діалектичним методом і має можливість використовувати всі досягнення криміналістичної техніки і тактики, допомогу фахівців, у змозі розкрити найбільш складний, заплутаний, замаскований злочин і встановити істину у кримінальній справі.

Дещо інші погляди на концепцію істини панують у німецькому кримінальному процесі. Мета доказування у кримінальному процесі ФРН також визначається законом – це істина. Але ж сутність концепції істини у німецькому кримінальному процесі є діаметральною протилежною вітчизняній; вона виявляється у запереченні можливості досягнення у справі об'єктивної істини, виходячи з відвічної, всезагальної недосконалості людського пізнання. Все, на що здатний суддя, – це відшукати у справі істину суб'єктивну. Суддя лише намагається наблизитися до об'єктивної істини, але більше ніж суб'єктивного переконавання в істині він досягнути не може. Проте більшого від нього і не вимагається. Необхідне лише суддівське переконавання, не затьмарене сумнівами. Причому враховуються лише так звані "розумні" сумніви, а "абстрактно-теоретичні", "філософські" сумніви просто відкидаються. На формування суддівського переконавання суттєвий вплив здійснюють емоційні, ірраціональні елементи психіки,

Міжнародне право. Порівняльне правознавство

які є недосяжними для людського пізнання. Процес формування суддівського переконання протікає нижче рівня свідомого, раціонального. В даній концепції істини проявляються абсолютизація суб'єктивної форми пізнання, доведення до абсолюту фактору внесення суб'єктивного в об'єктивне, ігнорування складної діалектичної взаємодії суб'єктивного і об'єктивного. Така концепція істини знаходить свій вираз і в керівних роз'ясненнях Верховного суду ФРН та визначає судову практику.

З приведеного розуміння змісту об'єктивної істини у вітчизняній науковій думці відзначається, що встановленню підлягають всі юридично значимі обставини, передусім ті з них, що складають предмет доказування у справі (ст. 64 КПК України). На відміну від нашого, кримінально-процесуальний кодекс ФРН не містить спеціальної норми, яка б регулювала предмет доказування у кримінальній справі. Його елементи вироблені в теорії і на практиці, але не закріплені в законодавчому порядку, отже допускається як безпідставне їх звуження, так і невинуваті їх розширення в кожному окремому випадку провадження у кримінальній справі.

З приведеного порівняльного аналізу вітчизняної та німецької концепції істини у кримінальному судочинстві виявляються істотні розбіжності у розумінні цієї проблеми. Не можна сказати, що німецька концепція є хибною, адже досвід боротьби зі злочинністю та стан охорони законних прав та інтересів особи у Німеччині нині всіма визнаються такими, що цілком відповідають рівню правової держави. Але з огляду на вітчизняний правотворчий досвід та з позицій вітчизняної науки кримінально-процесуального права дана концепція є цілком неприйнятною для України, адже лише відшукавши у справі об'єктивну істину, можна визнати особу винною у вчиненні інкримінованого їй суспільно-небезпечного діяння, передбаченого Кримінальним Законом. І навпаки, будь-який відступ від об'єктивної істини, мотивований недосконалістю людського мислення, тенденційність при розслідуванні і судовому розгляді справи призводять до серйозних помилок, порушення законних прав та інтересів громадян, наносять велику шкоду інтересам правосуддя.

Література

1. *Кримінально-процесуальний кодекс України*. – К.: Атіка, 2001.
2. *Михеєнко М.М., Нор В.Т., Шибіко В.П. Кримінальний процес України: Підручник*. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Либідь, 1999.
3. *Филимонов Б.А. Основы теории доказательств в германском уголовном процессе*. – М.: Спарк, 1994.

А. Хильман,
студентка 2 курса
Одесской национальной юридической академии

ИНТЕРПОЛ КАК ОРГАН В БОРЬБЕ С МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРЕСТУПНОСТЬЮ

Меня заинтересовала тема Интерпола, которая интересна и актуальна. Интернационализация международной жизни, а именно упрощение пограничных процедур, развитие туризма, других форм международного общения, привела к интернационализации преступности. А это, в свою очередь, - к объективной потребности объединения усилий в борьбе с преступностью. Заинтересовало и то, что в борьбе с преступностью появление и юридическое оформление Интерпола разрешило круг вопросов: обеспечение широкого взаимного сотрудничества всех органов полиции в рамках национального и международного законодательства, в духе Всемирной декларации прав человека, координация деятельности полицейских отделов, обеспечение стабильности развития отношений между государствами, содействие проведению на территориях государств-участников совместных операций по обезвреживанию преступных группировок, противоправные действия которых квалифицируются как международные преступления.

Исследуя эту тему, мной обработаны различные источники: учебники, пособия, справочники, сборники законодательных актов, газетные и журнальные статьи. Важное место занимают положения национального законодательства, например Постановления Кабинета Министров Украины об утверждении Инструкции О Национальном Центральном Бюро Интерпола в Украине от 25 марта 1993 года. О координации взаимодействия правоохранительных органов Украины с компетентными органами других стран в борьбе с преступностью, которая носит международный характер от 25 марта 1993 года, важный характер носят международные конвенции, резолюции, двух-, многосторонние договоры о борьбе с транснациональной преступностью, объединенные в Сборнике международных документов взаимодействия по гражданским и уголовным делам. На мой взгляд, удачными публикациями по истории создания, процесса формирования есть научные работы профессоров Бельсона, Радионова, Панова. Ценными источниками информации служат периодические издания - газеты и журналы: Именем закона, Урядовий кур'єр, Дипломат, Політика і час, Адвокат і др.

По состоянию на 1999 год в Интерполе насчитывалось 177 государств, по численности своих рядов он уступает только ООН. Начинаясь процесс в далеком 19 веке. Юрчен Торвальд в своей книге «Сто лет криминалистики» приводит пример первых попыток международного сотрудничества: ... в 1889 году в пригороде Лиона найден труп Гуффе, судебного исполнителя из Парижа; следствие провадилось во Франции и долгое время никаких результатов не давало, тогда инспектор Гордон обратился к руководителям полиции стран Европы, Северной и Южной Америки с просьбой помочь выследить, арестовать подозреваемого. К своему обращению он приложил фотографию и описание внешности .

Рост количества таких случаев требовал установить постоянное сотрудничество государств в борьбе с международной преступностью, создать организационную и правовую основы.

Наиболее представительским заседанием полицейских служащих разных стран можно считать конгресс, состоявшийся в апреле 1914 года в Монако. Съехались полицейские служащие, адвокаты, специалисты в сфере криминалистики и международного права из 24 государств Европы, Азии, Центральной и Южной Америки. В решениях конгресса нашло отражение принципиальное мнение специалистов о необходимости отказаться от дипломатических каналов в международном сотрудничестве полиции и установить прямые контакты между полицейскими ведомствами различных государств.

В 1923 году на Втором международном конгрессе уголовной полиции была создана Международная комиссия уголовной полиции. Учредители постановили заниматься только уголовными преступлениями. На участие в расследовании преступлений, совершенных по политическим, расовым, религиозным мотивам налагался запрет. То есть, если преступник ограбил банк, но при этом принадлежит к революционной организации и использует награбленные деньги для борьбы с правительством, тогда Международная полиция умывает руки .

Некоторые авторы сходятся на мнении, что с 7 сентября 1923 года, т.е. со дня создания Международной комиссии уголовной полиции, берет свое начало история Интерпола.